

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки та планування бізнесу

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

М. Д. Балджи

“ ” 2016 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 8.03050401 «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)» за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему:

«Формування стратегії розвитку міста (на прикладі міста Одеси)»

Виконавець

студентка факультету економіки

та управління підприємництвом

Євсюкова Ангеліна Андріївна _____

/підпис/

Науковий керівник

к.е.н., доцент

Осипова Марія Михайлівна _____

/підпис/

ОДЕСА – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ СУТНОСТІ, ЗНАЧЕННЯ ТА ЗАВДАНЬ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІСТА	
1.1 Передумови виникнення необхідності розробки стратегії розвитку міста.....	5
1.2 Поняття, цільове призначення та види стратегій	10
1.3 Зміст стратегій розвитку міста та порядок її розробки.....	17
1.4 Аналіз європейського досвіду розробки стратегії розвитку міста.....	25
2. АНАЛІЗ РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІСТА ОДЕСИ	
2.1 Аналіз змісту діючої стратегії розвитку міста та її відповідність іншим документам, які регламентують діяльність міста...	31
2.2. Основні показники та результати реалізації стратегії розвитку міста: досягнення та недоліки	49
2.3 Порівняльний аналіз змісту діючої стратегії та аналогічних стратегій розвитку міст України.....	57
3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ МІСТА ТА ПОРЯДОК ЇЇ ОНОВЛЕННЯ	
3.1 Передумови оновлення стратегії міста та основні напрямки розвитку міста відповідно до оновленої стратегії	64
3.2 Порівняльний аналіз двох стратегій розвитку міста	71
3.3 Планові результати оновленої стратегії розвитку міст.....	91
ВИСНОВКИ.....	98
Список використаних джерел	100
Додатки.....	107

ВСТУП

Актуальність цієї теми виражається перш за все в динамічній зміні подій в країні, постання нових, іноді навіть дещо екстремальних, викликів перед органами місцевого самоврядування та науковцями та необхідності мати чітке уявлення про те, чого має досягти місто через певний проміжок часу. До того ж, важливо проаналізувати та передбачити усі можливі ризики та можливості для досягнення поставлених у документі стратегії цілей.

Це наукове дослідження проводиться для того, щоб знайти вирішення актуальної проблеми – як сформуванати таку стратегію економічного розвитку міста, яка б мала не лише декларативний характер, а могли би бути реалізована у повному обсязі та у кінцевому результаті досягнути окреслених у ній пріоритетів і цілей, які зазвичай покликані покращити соціально-економічні показники міста, підвищити добробут містян.

Оскільки сьогодні в Україні не існує чітких правил того, що саме має бути у змісті стратегії, це дає можливість розробникам цього документа створювати стратегію для кожного міста, враховуючи його індивідуальні особливості. Проте іноді отриманий після затвердження міською радою документ є лише необґрунтованим переліком планів із зазначенням бажаного рівня показників, проте об'єктивно недосяжного у визначений часовий проміжок або при базовому економічному і соціальному рівні міста. Тому основною проблемою є те, як створити по справжньому ефективну та діючу стратегію.

В свою чергу, ця проблема хвилювала багатьох науковців, авторів наукових робіт. Серед тих, хто займався цією проблемою можна виділити: В.В. Тертичку, Н.М. Гринчука, О.В. Берданову, В.М. Вакуленко, Ю.П. Шарова, Н.В. Бібіка, Н.В. Сментина, О.С. Виханский, Н.Р. Нижник та інші [31-63].

Метою цієї дипломної роботи є дослідження та порівняльний аналіз діючої та актуалізованої стратегії з точки зору їх ефективності та корисності у розбудові та розвитку міста Одеси до 2022 року.

Завданнями цієї дипломної роботи є:

-дослідити теоретичні питання сутності, значення та завдань розробки стратегії міста;

-проаналізувати розробку та реалізацію стратегії міста Одеси;

-з'ясувати напрямки удосконалення розробки стратегії міста та порядок її оновлення.

Об'єктом дослідження є процес формування стратегії економічного і соціального розвитку міста Одеси. А **предметом** дослідження відповідно, є недоліки у діючій стратегії економічного і соціального розвитку міста Одеси, які мають бути подолані після завершення процесу її актуалізації.

Методами дослідження у цій дипломній роботі виступають:

-порівняльний аналіз, який використовувався для порівняння показників за декілька років;

-метод статистичної обробки даних, для створення таблиць та їх аналізу

-метод порівняльної оцінки змісту діючої та актуалізованої стратегії.

Інформаційною базою для написання цієї дипломної роботи слугували нормативно-законодавчі акти України, наукові праці з створення стратегій міста та аналізу існуючих проблем та особливостей цього напрямку наукової думки і безпосередньо діюча та актуалізована стратегії економічного і соціального розвитку міста Одеси до 2022 року.

Результати виконаного дослідження опубліковані у студентському науковому віснику ФЕУП ОНЕУ № 25, 2016 року з теми: «Європейський досвід розробки стратегії розвитку міста».

1.ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ СУТНОСТІ, ЗНАЧЕННЯ ТА ЗАВДАНЬ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІСТА

ВИСНОВКИ

Нова актуалізована стратегія економічного і соціального розвитку міста Одеси до 2022 року базується на досвіді минулої стратегії розвитку міста, проте скоригована відповідно до змін в Україні. Вона розроблена професійно та за умови її втілення у життя зможе дійсно покращити економічні і соціальні показники міста Одеси, зробити місто більш розвиненим, а його мешканців більш заможними та соціально захищеними.

Результати проведених досліджень дозволяють зробити такі висновки:

1. На основі проведеного аналізу визначень поняття «стратегія» можемо стверджувати, що найбільш досконалим є: «Стратегія місцевого розвитку - це документ, спрямований на формування сприятливого середовища для розвитку підприємницького сектору, залучення інвестицій, забезпечення соціальних потреб населення, підвищення рівня його життя» [2].

2. Науковці виділяють декілька видів стратегій, зокрема максималістські, унікальні, проміжні та мінімалістські.

3. Також згідно з науковими дослідженнями прийнято виділяти два шляхи розвитку: через розбудову громади та розробку стратегії економічного та соціального розвитку. У випадку Одеси можна стверджувати, що більш прийнятним та результативним шляхом для міста є формування стратегії економічного та соціального розвитку.

4. На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що головним недоліком діючої Стратегії економічного та соціального розвитку м. Одеси до 2022 року є велика кількість пріоритетних напрямків, а це у свою чергу, унеможливує досягнення усіх цілей на визначеному у документі стратегії рівні. До того ж, низка показників індикаторів розвитку є занадто оптимістичними, тому їх важко втілити у життя.

Після проведеної роботи, можна виділити такі рекомендації та зауваження по Актуалізованій стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року:

1. Доцільним в актуалізованій Стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року є створення концепції «5Т», проте було би ще краще скоротити її до «3Т», тобто все ж таки обрати три основних пріоритетних напрямки за прикладом розробки західних стратегій розвитку міст.

2. Залучити до розробки документу стратегії містян (різних груп населення) у вигляді опитування їхньої думки. Це дозволить виявити справді важливі проблеми та допоможе знайти можливі шляхи їх вирішення. Це

водночас полегшує роботу владі та запобігає невдоволенню містян з приводу обраних шляхів розвитку, оскільки вони самі були причетні до їх обрання.

3. У стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року прописаний процес моніторингу за виконанням задекларованих намірів, цілей та завдань у документі. Проте не має моніторингу з точки зору запобігання корупції. Звичайно, що втілення цього вимагає значних зусиль і є дуже складним механізмом, однак в сучасних українських реаліях саме запобігання корупції є одним з головних шляхів реального покращення економічної і соціальної ситуації у місті та країні у цілому.

Список використаних джерел

1. Доповідь «Стратегічне планування розвитку міст» Берданова О.В.//Економічний часопис-XXI №9-10 2006
2. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник / [Берданова О., Вакуленко В.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012.

3. 7-е видання: Великий тлумачний словник сучасної української мови (з. Дод., допов. на CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. — 1736 с.: іл.
4. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад/Підготовлено в рамках проекту “Ініціатива захисту прав та представлення інтересів місцевого самоврядування в Україні” (проект ДІАЛОГ), [Електронний ресурс]. –<http://www.auc.org.ua/>
5. Стеценко, Тетяна Олегівна. Управління регіональною економікою [Текст]: навч. посіб. / Т. О. Стеценко, О. П. Тищенко; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2009. - 471 с.
6. Комплексна стратегія розвитку Львова 2012-2025. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.city-institute.org/images/stories/files/strategy_last.pdf – 114 с.
7. Стратегія міста Києва до 2025 року. [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://kievcity.gov.ua/content/239_strategija-jak-bachennja-majbutnogo.html
8. Постанова Кабінету Міністрів України № 932 від 11 листопада 2015 року.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-п>
9. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України №79 від 31.03.2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0632-16>
10. Бібік Н. В. Аналіз сучасних теоретико-методичних підходів щодо формування й використання стратегій регіонального розвитку.// Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. - 2009, №24
11. Sustainable Community Strategies: Birmingham 2026 - Be Birmingham. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bebirmingham.org.uk/.../Final_Sustainable_Communit

12. StrategiarozwojuWarszawydo 2010 roku - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.um.warszawa.pl/v_syrenka/inwestycje/strategia_synteza_pl.pdf
13. Uchwała Nr LXX/592/98 Rady Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 25.05.1998 r.
14. Słowik W. Aktualne problemy planowania strategii rozwoju Warszawy - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://warszawa.sarp.org.pl/php/seminarium/1902slowik.php>
15. Strategia Rozwoju m.st. Warszawy do 2020 roku - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.um.warszawa.pl/v_syrenka/ratusz/strategia.php
16. Strategia Rozwoju Krakowa. UCHWAŁA NR LXXV/742/05 Rady Miasta Krakowa z dnia 13 kwietnia 2005 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Krakowa - <http://www.bip.krakow.pl/?mmi=209>
17. Берданова О. Стратегічне планування : навчальний посібник / О. Берданова, В. Вакуленко, В. Тертичка. – Львів : Зукц, 2008. – 138 с
18. Соціально-економічний розвиток м. Одеса в розрізі стратегічного планування як форми управління розвитком мезосистем / Н. В. Сментина // Проблеми економіки. - 2013. - № 2. - С. 132-137.? [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2013_2_21
19. Стратегія економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року/Ред. — Одеса: ТЕС, 2013. — 80 с.: Іл. – (Одеса–2022). ISBN 978–617–7054–08–4
20. Статистичний щорічник м. Одеса за 2011 рік. – Одеса, 2012р. – 113 с.
21. Калькулятор інфляції [Електронний ресурс]. – Режим доступу database.ukrcensus.gov.ua/dw_infl_uk/calc_p1d.asp?kat=1
22. Звіт департаменту економічного розвитку Одеської міської ради про результати діяльності за 2015 рік[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

omr.gov.ua/images/File/DODATKI_2016/Ekonomika/...2015/ZVIT_econ_2015.d
ос

23. Розпорядження Одеського міського голови №45 від 27.01.2015р. Про затвердження Плану дій з реалізації Стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://omr.gov.ua/ua/acts/mayor/67041/>

24. Розпорядження міського голови від 25.03.2015 № 245. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://omr.gov.ua/ru/acts/mayor/69187/>

25. Розпорядження міського голови від 17.07.2014 № 618.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://omr.gov.ua/ua/acts/mayor/61018/>

26. Рішення Одеської міської ради від 17.12.2013 № 4203-VI). [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://omr.gov.ua/ua/acts/projects/committee/64267/>

27. Володимир Тарнай, Анатолій Котов/Міста - кораблі без капітана?//Українська прада/Економічна правда -20 березня 2015[Електронний ресурс]. – Режим доступу<http://www.epravda.com.ua/publications/2015/03/20/533662/>

28. Центр політичних студій і аналітики Ейдос,[Електронний ресурс]. – Режим доступу<http://eidos.org.ua/>

29. Стратегія економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року (актуалізована)

30. Стратегія підприємства: навч. посіб. для вищих навч. закладів Г. В. Строкович, Нар. укр. акад. [каф. Економіки підприємства]. – Х. : Вид-во НУА, 2011. – 180 с.

31. Бекетов Н.В. Проблемы стратегического планирования регионального развития // Региональная экономика: теория и практика. – 2008. – № 35. – с. 15 –19

32. Кухарская Н. А. Концепция стратегирования социально-экономического развития регионов Украины: монография / Кухарская Н. А. – Одесса : Феникс, 2011. – 88 с.
33. Кизим Н. А., Омаров Ш. А. Практика составления и проблемы реализации стратегии развития Украины и ее регионов // Проблемы економіки. – 2010. – № 4. – С. 13 – 21.
34. Нижник Н. Р. Системний підхід в організації державного управління: навч. посіб. / Н. Р. Нижник, О. А. Машков ; за заг. ред. Н. Р. Нижник.- К. : Вид-во УАДУ, 1998. - 160 с.
35. Виханский О. С. Стратегическое управление: учебник / О. С. Виханский. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Гардарика, 1998. - 296 с.
36. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості: зб. матеріалів «круглого столу» / за ред. С. О. Білої. – К.: НІСД, 2011. – 88 с.
37. Васильченко Г. Методологія та практика стратегій місцевого економічного розвитку та підприємств в умовах глобалізації / Г. Васильченко // Стратегія економічного розвитку України Спецвипуск. – 2011. – № 28. – С. 30–36.
38. Лех І.І. Досвід стратегічного планування розвитку Запорізької області із залученням громади/ І. І. Лех, С. А. Могильний, В. В. Назаренко // за ред. І. М. Санжаровського. – К.: «К.І.С.», 2008. – 96 с.
39. Ускова Т.В. Управление устойчивым развитием региона: монография / Т. В. Ускова. – Вологда: ИСЭРТ РАН, 2009. – 355 с.
40. Инновационные механизмы стратегического управления развитием социально-экономических систем / М. А. Боровская, И. К. Шевченко, А.В. Бабилова, И.С. Богомоллова, С.В. Гриненко, Е. К. Задорожня, и др.; под ред. М. А. Боровской, И.К. Шевченко. – Таганрог: изд-во ТТИ ЮФУ, 2012. – 198 с.
41. Реформування державного управління регіональним розвитком: стан, проблеми, перспективи / С.О. Біла, О.В. Шевченко, М.О. Кушнір, В. І. Жук [та ін.]. – К. : НІСД, 2012. – 96 с.

42. Сментина Н. В. Особливості методології стратегічного планування в системі державного управління соціально-економічним розвитком територій / Н. В. Сментина // Вісник Сумського державного університету. Сер. : Економіка. - 2013. - № 4. - С. 67-80. [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2013_4_11

43. Васильченко Г. Сучасні тенденції в управлінні розвитком регіону. Субрегіони та агломерації / Г. Васильченко // Формування соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах спільних трансформацій: матеріали міжнар. наук.-прак. конф., 18-19 квітня 2013 р. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2013. – С. 208-210.

44. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України: монографія / А.І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі. – К.: НІСД, 2012. – 368 с

45. Біла О. Щодо інструментів розкриття «точок зростання» у стратегіях соціально-економічного розвитку регіонів: аналітична записка [Електронний ресурс] / О. Біла. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/354>

46. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с

47. Осипов В.М. Стратегічне планування як ефективний інструмент управління регіональним розвитком / В.М. Осипов, І.Д. Півоварчук, І.Л. Пасарюк // Вісник СумДУ. Серія економіка. – 2011. – №1.– С. 89-100.

48. Стимулювання економічного зростання на місцевому рівні: аналітична доповідь / С.О. Біла, О.В. Шевченко, М.О. Кушнір та ін.; під ред. С.О. Білої. – К.: НІСД, 2013. – 54 с.

49. Сментина Н. В. Теоретико-методологічні засади формування цілісної системи стратегічного планування на мезорівні / Н. В. Сментина // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2015. -

Вип. 2. - С. 85-90. [Електронний ресурс] - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2015_2_16

50. Сміт П. Розвиток місцевої спільноти // Спільнота: Посібник із будівництва спільноти (команди). - Західноукраїнський ресурсний інтернет-портал дистанційної освіти з суспільно-гуманітарних наук. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zurc.org.ua>.

51. Комплексна стратегія розвитку міста Дніпропетровська до 2020 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу:<https://dniprograda.gov.ua/>

52. Федяй Н.О. Система принципів стратегічного управління просторово-економічним розвитком економіки України // Економіка Крима. – 2011. – № 2(35). – С. 170–174.

53. Лаврів Л. Оцінювання методичного забезпечення стратегічного планування в Україні // Наука молода: зб. наук. праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. – 2008. – № 9. – С. 39–42.

54. Федяй Н. О. Правове поле стратегічного управління регіональним розвитком в Україні / Н. О. Федяй // Економіка і прогнозування. - 2012. - № 4. - С. 54-62.

55. Динник І. П. Розвиток Української держави у контексті реалізації Стратегії сталого розвитку "Україна – 2020" / І. П. Динник // Ефективність державного управління. - 2015. - Вип. 43. - С. 264-271. [Електронний ресурс] - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_43_35

56. Панухник О. В. Методичне забезпечення стратегічного планування в регіонах України / О. В. Панухник // Актуал. проблеми економіки. - 2009. - № 1. - С. 152-157. - Бібліогр.: 14 назв. - укр.

57. Стратегія розвитку міста Тернополя до 2025 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rada.te.ua/novyny/15077.html>

58. Горьков Є. В. Шляхи та засоби підвищення ефективності управління розвитком економічно активного міста [Електронний ресурс] / Є.

В. Горьков // Публічне адміністрування. – 2010. – № 1. – Режим доступу до стор. :www.nbuu.gov.ua/ejournals/Patp/2010_1/index.html

59. Благодетелева-Вовк С. Л. Місто як мікроцивілізація / С. Л. Благодетелева- Вовк // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ДокНа- укДержУпр., 2010. – № 3–4. – С. 6–9.

60. Підходи до оцінки ефективності стратегії міста // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2011_32/statti/3_7.htm.

61. Карий О. І. Стратегічне управління розвитком міста: підходи до оцінки / Карий О. І. // Наука й економіка. – 2010. – № 1(17). – С. 95 –99.

62. Хвищун Н. В. Підходи до формування та оцінки ефективності стратегії міста / Н. В. Хвищун // Механізм регулювання економіки. - 2012. - № 1. - С. 175-181. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mre_2012_1_21

63. Карлова О.А. Соціально-економічні складові функціонування міського комплексу (теорія і практика): [монографія] / О.А.Карлова. – Харків: Видавництво „Мадрид”, 2011. – 452 с